

?Amb ells va començar tot

Des de fa 40 anys, Xàldiga organitza el correfoc de la Festa Major, una tradició que es remunta a l'agost de 1982.

Equip impulsor de Xàldiga. Drets: Joan Fornes, Roser Flotats, Marc Torras, Joan Oliveras, Pep Soler i Jordi Purtí. Agenollats: Josep M. Melenchon, Domènec Fornes i Ramon Trujillo | (Arxiu particular Pep Soler)

«Devia ser cap al mes de maig», recorda Pep Soler, un dels futurs impulsors del primer correfoc. En una reunió a l'Ajuntament amb Teresa Vilajeliu, aleshores regidora de Cultura, aquesta va proposar al grup d'animació Setrill l'organització d'una cercavila amb foc per la Festa Major, a l'estil del que s'estava fent a Barcelona, des de feia tres anys, amb molt d'èxit i participació. Inicialment l'encàrrec consistia a coordinar-ne l'organització, a partir de la contractació de colles i grups forans. Però no va caldre, perquè tant Pep Soler de Rialles com Jordi Lleyda de Setrill van acordar entomar el repte, i més quan a Soler feia temps que li rondava pel cap «la idea de muntar a la plaça de l'ajuntament un aquellarre amb bruixes, evolutions aèries i molt de foc». Soler recorda com tot va ser molt ràpid i apassionant: «A base del boca-orella, de seguida s'hi va afegir gent que venia del món de l'animació infantil, del món associatiu de barri, de l'àmbit excursionista... Va ser una explosió. Tothom tenia ganes de participar, fer-hi aportacions... i s'escoltava a tothom. En només tres mesos vam aplegar més de dos-cents voluntaris i, aquell estiu, ningú no va marxar de vacances».

Mentre Soler va assumir la tasca d'aglutinar voluntaris i la coordinació, Jordi Lleyda i Neus Serra van ocupar-se de la imatgeria, i ells mateixos van dissenyar les primeres màscares dels tres tipus de dimonis, inspirats en la mitologia del foc i les tradicions mediterrànies: els capgirells (meitat dona, meitat monstre), les fogueres (en representació de la foguera de sant Joan) i els moixogants (ocells de foc). En aquell primer correfoc, Carme Sangrà va confeccionar els vestits, a partir d'uns dissenys previs del Setrill, i Lluís Toran va posar música al ball de dimonis. En la coreografia dels balls va col·laborar-hi Agustí Ros, actor i ballarí que, en aquells moments, ja havia fet creacions coreogràfiques per a Dagoll Dagom i el Teatre Lliure. Tampoc no va faltar-hi una representació primigènia del bestiar: el Coll-llarg, un tipus de mulassa molt bellugadissa i imprevisible; el Nas de Sutge, cobert de tires de robes de colors; i un drac mòbil, cedit per l'Associació de Veïns de Vic-Remei. De la pirotècnia se'n va ocupar Josep Maria Melenchon, de Rialles. Segons explica Soler,

«vam anar-la a buscar amb cotxes particulars a Sitges i la guardàvem a casa». Reconeix una certa inconsciència a l'hora de manipular grans quantitats de pirotècnia sense seguir cap mesura ni formació prèvia: «Això avui seria impensable, però eren uns altres temps i a tots ens movien les ganes de fer coses, i les fèiem».

I va arribar el primer correfoc, que s'havia de fer a l'inici de la Festa Major, però es va haver d'ajornar fins al dia de la cloenda, a causa de la pluja. Amb tot, l'endemà del dia previst inicialment, la *Gazeta de Manresa* va publicar en portada aquest comentari, com si efectivament s'hagués celebrat: «La noche de ayer estuvo caracterizada por el fuego y la animación, gracias a un Correfoc que resultó muy participado, principalmente por la juventud». I així va ser, però tres dies després. El diari *Regió7* del dia 2 de setembre va publicar una extensa crònica de Jordi Pascual, titulada *El correfoc encengué l'estusiasme*, on es deia que «els dracs i els dimonis no van donar l'abast a socarrimar tota aquella multitud».

Aparició de Xàldiga

En comprovar que el resultat havia estat tan satisfactori, al llarg de la tardor s'acorda crear una entitat, que en els primers tres anys presidirà el principal impulsor, Pep Soler, i s'ubicarà a l'església dels Infants. Algú va comentar que a Solsona, de les guspies en deien xàldigues, i d'aquí ve el nom de l'entitat, constituïda com a taller de festes. De cara a properes edicions del correfoc es decideix estructurar la festa en dos actes: la Mostra i el Correfoc. La Mostra, com a espectacle teatral i pirotècnic previ a la Festa Major, amb la funció de presentar figures noves davant un públic espectador, i el Correfoc, participatiu, amb salts i foc, com a acte de cloenda.

Segons explica Marc Torras, membre cofundador de Xàldiga, historiador i director de l'Arxiu Comarcal del Bages, també es va elaborar un projecte d'ampliació del bestiari, prenent com a model diverses figures de la imatgeria tradicional manresana, i se'n van crear de noves. Com a precedents del correfoc manresà, Torras assenyala els antecedents locals (als segles XVII i XVIII, la Mulassa, el drac i els dimonis acompanyaven les processons de Corpus, tot obrint pas a la comitiva), els antecedents de país (la Patum i els balls de diables del Penedès) i, com a precedent més proper, la Trobada de Dracs i Diables celebrada a Barcelona per la Mercè de 1979.

El potencial d'un grup nombrós de jovent amb empena va fer que Xàldiga s'impliqués també en l'organització d'altres actes i festes de la ciutat. A més a més de consolidar el correfoc, amb la incorporació de noves seccions (els tabalers, els histrions, els diablons i els tabalons, a fi d'obrir la participació a les generacions més joves...), l'ampliació del recorregut, la Moscada infantil i un programa de creació de noves figures i personatges), Xàldiga va impulsar i assumir l'organització del Corraigua, i participa habitualment en la Fira de l'Aixada, la Festa de la Llum, el Passatge del Terror, el Carnestoltes infantil, la cavalcada de Reis, etc. D'altra banda, el grup de diables i els tabalers, creat l'any 1986, actuen en actes d'arreu i fora de Catalunya.

Un bestiari propi

Preguntat sobre què diferencia el correfoc manresà de la resta de correfocs que avui dia se fan arreu, Soler és taxatiu: «La diferència és que, mentre a altres llocs llogaven colles de fora, aquí ens ho vam fer tot nosaltres». I aquest tot inclou també els dracs, en la fabricació dels quals al llarg dels anys van intervenir gent i col·lectius diversos. Després dels dracs del primer any, en la segona convocatòria van afegir-s'hi la Víbria i el Bou. La Víbria era inspirada en el drac femella de la llegenda de Sant Jordi, segons la tradició barcelonina, i el Bou procedia d'una figura que havia existit a Manresa, a finals del segle XIX, i que feia la seva aparició per la Festa Major, en acabat el castell de focs (anomenat així perquè adoptava la forma d'un castell, aclareix Torras). Ara bé, en aquest Bou no li busqueu la cara d'un bòvid. Tenint en compte la tradició tèxtil de la ciutat i la comarca, s'opta per construir un drac a partir de dues peces creuades d'un teler de vetes, un estri ideat per Domènec Forns i que possibilita carregar-lo amb molta pirotècnia. Posteriorment, s'hi sumen el Drac, de coll tort i cap girat; la Mulassa i el Drac Nou o Asmodeu. L'última incorporació va ser la Gàrgola, estrenada fa vint anys, durant la Festa de l'Aixada.

Quaranta anys després

Com cada estiu, Xàldiga tornarà a encendre la metxa del correfoc. «El que no farem serà el correaigua», anuncia Pilar Egea, presidenta de l'entitat. En temps de sequera, tot estalvi d'aigua és poc. Però, per la Fira Mediterrània estrenaran el Correllum, un muntatge teatral amb làser i fum, realitzat conjuntament amb Bàcum, una productora d'espectacles de dansa, música i multimèdia de Barcelona. «Tot aquest dinamisme no seria possible sense la participació de més de quatre-cents socis», comenta Lisbeth Gómez, que subratlla la importància del relleu generacional: «Molt del jovent que forma part de la secció infantil hi és per tradició familiar». I ella mateixa es posa com a exemple. També destaca que a Xàldiga «tant pots trobar-hi menors de deu anys com adults de setanta». I afegeix: «Tothom aprèn de tothom, i a l'hora d'actuar al correfoc no es fa cap distinció entre el fet de ser home o dona: si tu t'hi veus amb cor, endavant. Tant és que siguis home, dona, jove o gran».

Carles Casado, veterà xaldiguer i cap de Nas de Sutge, constata que «abans el bestiar era més pesant, i això podia significar un condicionant; però a mesura que les figures s'han anat renovant amb nous materials més lleugers, carregar les bèsties ara és més a l'abast de tothom». D'altra banda, Gómez fa notar que «malgrat la predisposició de Xàldiga per acollir també els nouvinguts, hi ha cultures a les quals els fa un gran respecte el tema del foc, tot i que el dia de la Mostra els veus participar i gaudir com a espectadors». Assegurats la continuïtat i el dinamisme de l'entitat, els seus capdavanters es proposen ara potenciar la presència de les activitats a les xarxes, com a via per incidir més en el jovent; i habilitar el local de manera que els escolars puguin visitar-ne les instal·lacions i el bestiar, exposat fins al 10 de juliol al Casino, amb motiu de l'exposició commemorativa dels 40 anys de Xàldiga.